

onze vrijheid en onze nationale zelfstandigheid gewetenloos bedreigt. Men kent en noemt ons met naam en toenaam de geleerden en politieke leiders, die pangermanisme drijven. Niet ver van onze grenzen verschijnt dagelijks het dagblad, welks redactie ons tot terugkeer in de alomvattende Germaansche familie uitnoodigt, en, ook afgezien van dit meer bijzondere drijven, kennen wij het pan-isme, dat zich bijna overal als pan-americanisme, pan-hellenisme, pan-romanisme of pan-slavisme en zoo ook als pan-germanisme aankondigt. Het is licht te verstaan, hoe de nationaliteitsgedachte, iets sterker aangeschroefd, hare rust zoekt in rasseneenheid en daarom de storing, die de geschiedenis in den natuurlijken samenhang te weeg bracht, op zijde zet, om de verloren eenheid terug te winnen. Uit zulk een idealistisch streven kan men echter, aan de hand der geschiedenis, nooit tot de realiteit afdalen, zonder reeds in den beginne van de ijdelheid van zulke phantastische gedachten overtuigd te worden.

Frankrijk, Spanje en Italië zijn Romaansche landen; wie echter denkt zich ook maar de mogelijkheid in, dat deze drie staten zich ooit in één grooten staat zouden kunnen oplossen. De Slaven wonen van Archangel tot Sofia. Maar wie speurt ook hier niet weer, hoe taalverschil, kerkelijke scheiding en historische herinnering Russen, Polen en Bulgaren scheiden. Eenmaal is er een reusachtig Romeinsch keizerrijk geweest. In dit rijk woonden niet alleen Romanen, maar ook volken en stammen uit drie werelddelen, van allerlei ras. En nu is het zeer begrijpelijk, dat de dwepende gedachte aan een alomvattende eenheid bijna overal de meest intensieve nationale geesten zal verleiden; maar de geschiedenis heeft al zulk streven en pogen zonder uitzondering veroordeeld, om zich in phantasieën te verloop. Bij nog zeer laag staande kultuur bindt de nauwe genealogische samenhang